

EEN VERZAMELING STENEN

Karl Muys

Noot vooraf

Beste lezer, voor u ligt een verzameling stenen. Eigenlijk was een verzameling zwerfkeien misschien een betere titel geweest want het zijn fragmenten die elders niet in het gareel wouden lopen. Sterker nog, ze hebben hun ouders vermoord. En zoiets wekt natuurlijk mijn nieuwsgierigheid. Vandaar dat ik mij dan maar over die wezen ontfermd heb. Ze staan hier nu, en misschien nog zo slecht niet, kudde koppigaards die ze zijn.

Aan u dus, lezer, deze grimmige moppentrommel voor ouder wordende kinderen. Want dat is het ook. En evenzeer is het een doolhof want, zoals u zal zien, er houdt zich een sfinx op, verdwaald wellicht. Overigens is er ook een zeer mysterieus paar galoches verdwenen.

Verder wil ik er nog op drukken dat ik, alle zothed ten spijt, een en ander toch tamelijk ernstig bedoeld heb. Dat van die sfinx bijvoorbeeld, of dat van die galoches om nu maar iets te zeggen.

Ten slotte, beste lezer, moet ge mij vooral niet komen vertellen dat ik een raar accent heb. Ik weet dat.

Karl Muys

Een verzameling stenen

Onlangs, het was een zondagochtend, dwaalde ik wat rond op een rommelmarkt niet ver van mijn woonst, toen ik in één van de kraampjes op een verzameling stenen stuitte. De verkoper, die mijn interesse al snel had opgemerkt, was snel mij de vele heimelijke genoegens van de verzamelaar bij te brengen. Mijn twijfel ziende voegde hij daar een van zijn zeer oude verkoperswijsheden aan toe. Sindsdien bewaar ik op een donkere plaats amethyst, topaas en bloedkoraal. Want, weet, mijn verrukkingen gaan uit naar wat amper zichtbaar is.

De paradox van de genestelde grap

Een wijs man zei tegen mij: 'Dat het heilzaam is te lachen, ik droom het niet tegen te spreken. Maar het wijdverbreid gebrek aan enig verticaal besef is nefast voor het wezen van het komische zelf. Dat wil zeggen, zonder een zekere zin voor ordening dreigt het lachen aan zichzelf onderhevig te worden. Ik verklaar mij nader. Een grap is zeker wel grappig. Dat spreekt. Maar een grap in een grap is het allerminst. Denken wij bijvoorbeeld maar aan de voortplanting, het zogezegd nobele paard of het scherzo van Beethovens eenendertigste pianosonate.' En terwijl ik dat zo had zitten aanhoren, was ik niet zeker of hij er nu mee stond te lachen of niet.

Eerste verschijning van de sfinx

Het had eens zeven dagen na elkaar geregend. Grasvelden deinden verslagen. Bermen waren week. Pleinen lagen verzopen en zat tussen het zwarte asfalt. Zelfs de weerman werd er op den duur verlegen van. Maar na de zevende dag klaarde het op. Kinderen werden naar buiten gestuwd en vonden in de modder van een perk de afdruk van een wezen. Een dode, beweerde een met witte haren. Een zot, zei een ander. Ge hoort het, zeer ver zaten zij er niet naast.

Meetkunde I

Er is een driehoek die bepaald wordt door volgende punten: gijzelf, uw belager en een laatst verloren mantelknoop. Wanneer deze driehoek evenwel tot een lijn vervalt, mens, wee uw gebeente.

Waar de zotten wonen

In een café hoorde ik het volgende vertellen: 'Waanzin, waanzin. Ge hoort vandaag de dag van niets anders meer spreken. Maar besef goed dat het de zotten zelf zijn die de mond vol hebben over de waanzin want dat is nu eenmaal het huis waar zij wonen en waar ze door de vensters kijken naar de voorbifietsende schaduwen in de tuin.' En 't is waar, 't was een zot die het zei.

Bezoek aan de zotten

Ik bezocht de zotten met hun catatonisch begrip der dingen. Zij stonden aan de ramen en glimlachten naar het niets. Dan kwam de herfst onder de steden (of die was er altijd al geweest) en ik tafelde met hoeren en soldaten die glimlachten naar het kwaad. Zoals de zotten glimlachten naar het niets en de doden naar het al.

Het al

Alles is een klein ding maar bij gebrek oneindig. Dat wil zeggen: alles, tot de lichamen toe die de man, toen hij ze aanraakte voor het eerst, sterfelijk maakten. Maar stel u voor, uit weinig waren toch ook muren rond hem gerezen en bomen en het paard dat zich niet in de flank kan krabben.

En wie was hij om dat allemaal te vervloeken? Zodoende leerde hij het stuk berm beter kennen waar hij van tussen zijn muren zicht op had. Nu, in zijn blinde genegenheid verstuurde hij postkaarten naar zijn geliefden, die hij groette uit Parijs, Athene, Jeruzalem, Istanbul, de donkerste krochten van Mexicostad. Helaas, zij hebben de warmte van zijn reizigershart nooit gevoeld.

Toen verdwaalde de droom in mans schedel zodat het al zich uit puur gebrek ontdubbelde. Een zee-engte werd per toeval naar hem genoemd. Gebeurtenissen veranderden van schaal waar hij, al wandelend tussen zijn muren, een alfabet voor bedacht. Ook telde hij dag na dag zijn vrienden en telde elke dag een nieuw getal. Het moest de dood zijn, zei hij tot zichzelf, de lelijke tweeling waar ik tussen slapen moet. Maar dat hij desondanks vrij was voelde hij aan de kilte van het mes dat ijzig door zijn hoofdkussen straalde.

En zo valt er nog wel een en ander te vertellen.

Alles is tenslotte een klein ding maar bij gebrek bereid als werelden ineen te kraken en zeeën uit te gieten in de schurftig droge rots. Het gevolg zijn schavelingen die aan klauwen blijven plakken en wat een naaste slaper de dag noemde. Niets ontkomt aan het al. Al is het klein en enkel bij gebrek bestaand.

Meetkunde II

Naast hogergenoemde driehoek dient men in termen van strikt niet-godskundige zijnsbepaling ook een zekere ellips te onderscheiden. Het is de tot hoek gebroken afstand tot uw huis die in de gedachtendiepe brandpunten gespannen over het ei der dagen reist. Zowel de diepte als de coördinaten van de brandpunten staan geschreven in het stof dat machtig traag over uw vensterbanken daalt.

Soms, hoewel zelden, zal men aan de hand van bovenstaande coördinaten tot een cirkel komen. In zulke gevallen spreken we *mutatis mutandis* over de cirkel der dagen.

Gotiek

Uit een anonieme tekst.

Boodschapper: Heer, uw geliefkoosde strijdros heeft van het karrenvet gegeten en is er aan bezweken.

Koning: Dood door verhangings zij uw lot, ellendige!

Boodschapper: Maar Heer, men heeft mij slechts uitgestuurd u dit te berichten. De smid en diens sloebers van gezellen treffen schuld.

Koning: Vermaledijde, 't is thans de twaalfde eeuw na de geboorte van de Christus. Van rechtvaardigheid heeft uw moeder nog geen soep gekookt!

Zelfportret

Meer dan eens heb ik Nabu-shumi-ukin I en Nabu-shumi-ukin II met elkaar verward. Ze zijn nochtans tamelijk eenvoudig te onderscheiden. Nabu-shumi-ukin I heeft een lichte zenuwtrek aan het linkeroog waar dat bij Nabu-shumi-ukin II het rechteroog betreft.

Altijd lachen met de doorzichtige pseudoniemen van een tankbediende.

Links akkers, rechts niet.

Al mijn lievelingsdieren beginnen met een 'p', zei iemand op het stationsplein. Ik was het.

Lessen in geleerdheid

I

Een jong mens vroeg zich af hoe ver hij dat eeuwige theater het te weten kon drijven en verwierf zodoende al snel tamelijk wat geleerdheid op dat punt. Waar hij er eerst om kon lachen, ging hij zichzelf na een tijd verwarren met de persoon waar iedereen hem voor hield en werd prikkelbaar. Wanneer hij toch soms nog lachte was het als iemand die op een ochtend constateert dat alle proefmuizen van zijn gehate confrater stijf in hun kooi liggen.

Later vroeg een ander jong mens zich af, wat hiervan de morele betekenis was.

II

Feiten gaan altijd boven geleerdheid, tenminste in zoverre die laatste geen zinnig model te bieden heeft om de oneindige stroom van feiten als een

bedding naar zee te voeren. Desalniettemin, vraag mij niet welke zee. Dit gezegd zijnde, een gerante vertelde laatst aan een kennis van mij dat in haar restaurant op vrijdag nooit eend werd besteld. Op dinsdag verkocht ze dan weer dubbel zoveel schaaldieren als op ander dagen.* De gerante bood hem een maaltijd aan als hij dat kon verklaren. De vrijdag erop is hij eend gaan eten.**

* Geestige personen die willen uitroepen dat er vermoedelijk eend noch schaaldieren op de kaart stonden, zijn er aan voor de moeite. De truc met het opslopend element is hier dus niet van toepassing.

** Om maar te zeggen wat een verpletterende zin voor realisme deze kennis van mij had.

III

‘Misschien’ in het Frans is ‘peut-être’. Duitsers zeggen ‘vielleicht’, waar men over het kanaal van ‘maybe’ spreekt. In het Hebreeuws ben ik het vergeten en het oud Grieks lijkt er niet op. En hoewel er van twijfel geen sprake was, vernam ik van mijn lerares Italiaans in haar boomgaard nog iets anders.

IV

De sfinx vroeg: ‘Hoeveel wespen gaan er in een haas?’ En hij lachte zich krom, tot ontzetting van de goegemeente.

V

Serius nu: ‘Hoeveel wespen gaan er in een haas?’

Over mijn tuin

Mijn tuin is er een met veel bezwaren. Men ziet er mij zelden. Regent het, dan ben ik zo al met geen stokken buiten te krijgen en ook na de bui waag ik mij niet licht over de arduinen spiegel van mijn terras. Als ik dan op het punt sta de zompige geur van mijn perken op te snuiven, blijken mijn galoches steeds onvindbaar of verzwonden in het donker van mijn talrijke kamers. Verder doe ik er tijdens de hondsdagen verstandig aan de hitte wat te mijden, die door de afwezigheid van bladerrijke bomen, ongenadig hard op mijn gazon neerslaat. Maar dat zijn kleine ongemakken vergeleken bij de beproeving die de lente is, een komen en gaan van bloemen waarvan het stuifmeel mij het strot toenijpt en mij piepend als een knaagdier terug het huis in drijft. Ik blijf dan maar binnen. Zo ook bij sneeuw, mist of algemene verminderde zichtbaarheid wanneer de putten en oneffenheden in mijn hof broedplaatsen zijn van verzwikkingen en andere letsels.

Vrienden zeggen mij dat mijn woeste tuin op de gezelligheid dreigt te wegen. Ik kijk op die zeldzame momenten van balorigheid dan ook alleen naar de schaduwen op de muren en lees op de gezichten in de struiken ongestoord mijn gelijk af. Doet iedereen dat tenslotte niet?

Een vraag als een ander

Wat vermoed van zijn ingeboren neiging tot licht vermaak, vroeg de sfinx: 'Welke onverlaat heeft mijn galoches gepikt?'

Brief aan nonkel

Dag nonkel, hoe gaat dat nog met u? Zeventien jaar al moet het zijn. Zolang schrijft gij uw catatonische cantate maar nooit raakt ze klaar. Nooit stelt ge u recht met een schrijverslach en gaat de stad in om nieuwe schoenen. Ge hebt akte genomen van de kinderen van uw vrienden en hun rare namen. Azra, Beryl, Casimir, Donovan, Elif, Fabio. En ook zij hebben nu kinderen gekregen, Gian, Harley, Isa, en wonen rondom u. Vanop de autostrade kunnen wij bij helder weer uw huis zien, wat zeldzaam is, en de tuin vol

bedektzadigen met wie ge spreekt wanneer ge niet aan uw cantate werkt. En ge spreekt alleen met hen, wanneer ge niet aan uw cantate werkt.

Spreuk

Wie een zeldzame ziekte heeft, is daarom nog niet uitzonderlijk.

Geschiedenis van de eenzaamheid

Een niets dan bestaande vlakke strekte zo ver als een wezen zich kon verbeelden. Hier en daar ging een oog open en zag, niet veel, maar zag en zei: 'Het is op zich een wonder, hoeveel ik nog voor waar aanneem'. Soms met eeuwen, soms met zeeën ertussen werd gezien. Of het van mekaar geweten was, het is verre van zeker.

Geschiedenis van het niets

Voor het niets waren er runderen. Runderen die de Prediker werden voorgelezen. Runderen die Nescio werden voorgelezen. Runderen die Boon werden voorgelezen. Uit hun hoefgetrappel werd de wereld geboren. Uit de wereld de mensen. Uit de mensen de chaos. Uit de chaos de wereld.

Metamorfosen

Ondanks aangeboren zwijgzaamheid deed op een dag het gerucht de ronde dat zekere man een paard bezat. Nu duurde het niet lang of er hadden zich een handvol paardenliefhebbers voor zijn deur verzameld. Dat is geen paard, zeiden ze, het is zwak van gestel en het heeft ook geen paardenkop. Van nature geneigd tot verzoening zei hij hen dat hen bezwaren volkomen overbodig waren en dat hetgeen zij niet voor een paard konden aanzien inderdaad geen paard was maar een nachtwaker. Zij haalden de schouders op en gingen weg. Maar de rust keerde niet weer. De paardenliefhebbers hadden hun schouders nog niet laten zakken of zij kruisten ter hoogte van mans tuinhek al enkele gedragswetenschappers die de man evenzeer van alles tegenwierpen. Het kan geen nachtwaker zijn, zeiden ze, er is geen gekletter van sleutels hoorbaar en waar het heupbeen hoort te zitten treffen wij niets aan dat er op lijkt. Ja, zei hij, gij hebt gelijk. Een nachtwaker is het

allerminst. Wat u hier ziet is een van metaalmoetheid schijnbaar glimlachende spoorwegbrug. Deze knieval stemde de wetenschappers tamelijk tevreden en zij keerden terug van waar zij gekomen waren, weliswaar niet alvorens zij ter hoogte van het tuinhok ei zo na op een groepje bouwkundig ingenieurs gebotst waren. Ook die laatsten kwamen gewapend met moeilijk te weerleggen argumenten tegen mans spoorwegbrug, zodat hij hen, bij gebrek aan waterdichte principes, ter plekke verzekerde dat het om niets anders dan een doodgewoon paard ging. Die avond, onder de instemmende stilte van zijn kamerplanten, plande de man een verre reis en hij was er daarbij zeer op gebeten zich niet te bedriegen met iets als het fenomeen afstand. Hij bezat, herinner u, namelijk geen paard, of toch een zeer raar.

Verklaringen

Angst - Mijn gewicht in telefoonboeken in een korenveld.

Gisteren - Verdiep waar rakels liggen opgeslagen. De machtige rakel.

Kwaad - Dertienduizend zevenhoeken, maar ik zie ze niet.

Mens - Zij vonden kleren in een struik.

Nacht - Dertienduizend zevenhoeken. Hij ziet er één. Zij twee.

Paard - Vaakst nog ziet ge het 's avonds, wanneer zijn geduchte flank de schrikbarende projecties van uw dromen vangt. Let wel, niet te verwarren met het gedomesticeerde hoefdier uit de orde der onevenhoevigen.

Meetkunde III

Een denkbeeldige kromme heeft volgende eigenschappen. Zij loopt evenwijdig met de baan van een ongelukkig kind en wel op zo'n afstand dat ge er zijn gekerm net niet hoort. Raakt deze kromme een vrouw, dan staat ge. Treft ze zwarte els, dan zit ge. Snijdt ze uw pad, dan ligt ge. Ha, dan ligt ge.

Nog een spreuk

Wie trager gaat dan de mensen, zal hen kennen.

Roeping

Ik zag de dood in de gedaante van een spoorwegbrug en grauwe lieden en hun luizen. En later zag ik hem als de walm van een kattenvoerfabriek die mij in het kruis tastte en toesprak: 'Ik ben inspiratie. Ik ben de walm der walmen. Uw donker oog voor een kwartier.' Toen zag ik een man geboren. En ik zag de christus die aan het kruis was gekleefd voor onze zonden en ik bad aan zijn gelijkde voeten: 'Heer, wie ben ik om hun dromen te raden? Weegt de ziel meer dan geluk? Wat rijmt op hippofaag?'

Antennes & tentakels

Inderdaad, nu en dan *zag* de sfinx. Hij *zag*, voorvoelde. De berm, de struiken, het kwaad. Maar ook: zijn galoches in een westelijke gelegen vijver. En zo dacht hij bezocht te zijn door de werken van het ontielijke. Ja, zei hij lachend tegen zijn vrienden, het ontielijke. En ook zij lachten erom. Want zeg nu zelf, hebt ge ooit al een sfinx gezien met antennes en tentakels?

Het ontielijke

Inderdaad, nu en dan *zie* ik, door ogen van mildheid, de berm, de struiken, gelijk die vol van mij worden en ik er eveneens vol van word, de een voor een keer niet mysterieuzer dan de ander, maar als gelijken elkaar nabij. En ik weet er mijn arme handbreedtes van dagen schuiven door de eeuwig lome struikentijd. En daar is geen vreselijke hand, geen vieze lach. Daar is geen verzwoeren duizendste die slecht geboren op ellende broedt, al ken ik hem, hij die vuil de lamp doet branden. Ik ben zijn slapende knecht. En eenmaal onder de mensen noemt hij mij schande en ijdelheid, metst hij schaamte in mijn oog. En aan dat oog herkent ge mij. Het kijkt en ziet maar is vaak verblind.

De sfinx werkt

Ziedaar, de sfinx, aan een keukentafel. Flauw lamplicht (natuurlijk). Hij werkt aan een roman waarin de hand van een zeeman de hoofdrol speelt. Eerst nog jong en grijpkrachtig, later getaand, ruwer. Dan afgehakt op een slagveld in de verre toekomst en nog later als de bionische prothese van een robot die muziek heruitvindt maar uiteindelijk neergeslagen wordt door een andere robot. En ten slotte, zwevend in de eindeloze ruimte. Eén nanoseconde voor de totale ontbinding in het niets terwijl de hand zichzelf afvraagt of het wel nog een hand is, dan wel een herfstblad in het Maasdal, nagekeken door Jan Hendrik Frederik Grönloh.